

DOI (Article): <https://doi.org/10.31108/2.2019.3.17.3>

УДК 159.923 : 377.4 : 371.113

Вознюк А.В.

ЗВ'ЯЗОК МІЖ ТИПАМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ В ОСВІТНІХ ОКРУГАХ ТА ЧИННИКАМИ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Вознюк А.В. Зв'язок між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах та чинниками, які стосуються діяльності закладу освіти. У статті на основі емпіричного дослідження визначено типи психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах («нормативний», «стратегічний», «адаптивний», «партнерський»). Проаналізовано зв'язок між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах та чинниками, які стосуються діяльності закладу освіти (психологічними: організаційний розвиток, організаційна культура, соціально-психологічний клімат; організаційно-функціональними: тип закладу освіти за специфікою функціонування, місце розташування закладу освіти, тип закладу освіти залежно від кількості учнів).

***Ключові слова:** освітній округ, управління педагогічними працівниками, психологічна готовність керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах.*

Вознюк А.В. Связь между типами психологической готовности руководителей учебных заведений к управлению педагогическими работниками в образовательных округах и факторами, которые касаются деятельности учебного заведения. В статье на основе эмпирического исследования определены типы психологической готовности руководителей учебных заведений к управлению педагогическими работниками в образовательных округах («нормативный», «стратегический», «адаптивный», «партнерский»). Проанализирована связь между типами психологической готовности руководителей учебных заведений к управлению педагогическими работниками в образовательных округах и факторами, которые касаются деятельности учебного заведения (психологическими: организационное развитие, организационная культура, социально-психологический климат; организационно-функциональными: тип учебного заведения по специфике функционирования, местоположение учебного заведения, тип учебного заведения в зависимости от количества учащихся).

***Ключевые слова:** образовательный округ, управление педагогическими работниками, психологическая готовность руководителей учебных заведений к управлению педагогическими работниками в образовательных округах.*

Постановка проблеми. Якість надання освітніх послуг і успішне функціонування освітніх округів багато в чому залежить від успішного формування педагогічного складу (підбір, відбір, професійна адаптація педагогічних працівників), своєчасного коригування особливостей виконання ними своїх професійних обов'язків (оцінювання педагогічних працівників), створення умов для їхнього особистісно-професійного зростання. У зв'язку з цим виникає необхідність вивчення ступеня психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в межах освітніх округів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз літератури свідчить про те, що одним із організаційно-психологічних чинників успішності управління може виступати психологічна готовність керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах. У наявних на сьогодні розробках розкрито такі аспекти цієї проблеми: формування психологічної готовності керівників до управління освітніми організаціями в цілому (Л. Карамушка [7], О. Бондарчук [1], Б. Жербовський [5], В. Івкін [6], І. Сингаївська [12], М. Фадеева [14] та ін.); розвиток психологічної готовності керівників освітніх організацій до певного напряму управлінської діяльності (О. Брюховецька [2], Т. Дзюба [4], І. Овдiєнко [8],

Н. Пінчук [9], Д. Прасол [10], Ж. Серкіс [11], О. Тополенко [13], О. Цимбал [15] та ін.). Однак, у вітчизняній психології залишається недослідженим питання щодо показників психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах, а також не розкрито вплив на її формування організаційно-психологічних чинників.

Виходячи із актуальності проблеми та її недостатньої розробки, нами визначено такі **завдання дослідження:**

1. Визначити типи психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах.

2. Дослідити зв'язок між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах та чинниками, які стосуються діяльності закладу освіти.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Для дослідження рівня сформованості окремих компонентів та загального показника психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах було використано такі методики: а) мотиваційного компонента – методики «Діагностика привабливості праці» (В. Снеткова), «Структура мотивації» (В. Горбачевського); б) когнітивного компонента – авторські анкети «Особливості управління освітніми округами», «Особливості управління педагогічними працівниками в освітніх округах»; в) операційно-діяльнісного компонента – авторські методики аналізу управлінських ситуацій «Особливості управління освітніми округами», «Особливості управління педагогічними працівниками в освітніх округах»; г) особистісного компонента – опитувальники «Експрес-оцінка ефективності діяльності керівником», «Експрес-оцінка управлінського потенціалу керівника», «Визначення рівня лідерського потенціалу», «Експрес-діагностика організаційних здібностей» [7].

На основі аналізу літератури [7] виокремлено дві групи організаційно-психологічних чинників, які впливають на формування психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах: психологічні (організаційний розвиток, організаційна культура, соціально-психологічний клімат); організаційно-функціональні (тип закладу освіти за специфікою функціонування, місце розташування закладу освіти, тип закладу освіти залежно від кількості учнів).

З метою встановлення зв'язку між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах та чинниками, які стосуються діяльності закладу освіти, нами було підібрано ряд методик.

Так, для вивчення психологічних чинників ми використовували наступні методики: методика «Як розвивається Ваша організація?» В. Зигерта, Л. Ланга (модифікація Л. Карамушки), спрямована на визначення рівня організаційного розвитку закладу освіти («конструктивний», «проблемний», «критичний»); методика «Інструмент оцінки організаційної культури» К. Камерона, Р. Куїнна, спрямована на визначення переважаючих в закладі освіти типів організаційної культури («ієрархічний», «клановий», «адхократичний», «ринковий»); методика «Діагностика ділового, творчого та морального клімату в колективі», спрямована на визначення типів соціально-психологічного клімату в закладі освіти («діловий», «творчий», «моральний») [3].

Для вивчення організаційно-функціональних чинників нами було розроблено анкету-паспортичку [7].

Математична обробка даних і оцінка їх надійності проводилася за допомогою комп'ютерного пакета статистичних програм SPSS (версія 13.0.).

Емпіричне дослідження психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах здійснювалося на вибірці загальною чисельністю 1100 осіб.

З метою виконання першого завдання щодо визначення типів психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах було проведено факторний та кластерний аналіз. У результаті проведення факторного аналізу відповідей опитаних було виділено які охоплюють 55,1% загальної дисперсії.

На основі результатів факторного аналізу було проведено кластерний аналіз, у ході якого респонденти зі схожими показниками структурних елементів компонентів психологічної готовності до управління педагогічними працівниками у кожному з факторів об'єднувалися в групи. За допомогою кластерного аналізу було виявлено чотири типи психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах (табл. 1).

Таблиця 1

Типи психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах (на основі кластерного аналізу)

Фактори	Кластери			
	1 кластер («Стратегічний»)	2 кластер («Нормативний»)	3 кластер («Партнерський»)	4 кластер («Адаптивний»)
1 фактор («Конструктивність»)	0,524	-0,763	-0,254	1,416
2 фактор («Компетентність»)	1,067	-0,386	-0,482	-1,112
3 фактор («Функціональність»)	-0,350	0,106	-0,088	-0,112
4 фактор («Організованість»)	-0,475	-0,013	0,546	-0,001
5 фактор («Гуманність»)	-0,192	-0,089	0,347	0,044
6 фактор («Розвиток»)	0,171	-0,026	-0,271	-0,041
7 фактор («Співпраця»)	0,386	-0,429	1,159	0,115

Як видно з табл. 1, типи психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах розподілилися наступним чином.

До першого типу – «Стратегічного» – належать керівники закладів освіти, яким властиві складові компонентів психологічної готовності до управління педагогічними працівниками в освітніх округах, що входять до факторів «Компетентність», «Конструктивність», «Співпраця», «Розвиток». Керівники, які належать до цього типу, вирізняються високим рівнем компетентності щодо впровадження інноваційних форм і методів управління педагогічними працівниками, у першу чергу, для успішного розвитку освітнього округу в цілому. Вони відображають готовність формувати команду односторонців та здатність створювати умови для розширення професійних можливостей і самореалізації професійних інтересів підлеглих.

До другого типу – «Нормативного» – входять керівники закладів освіти, яким властиві складові компонентів психологічної готовності до управління педагогічними працівниками в освітніх округах, що включені до фактора «Функціональність». Керівники цієї групи здійснюють управління педагогічними працівниками в освітніх округах в межах, насамперед, своїх функціональних обов'язків з чітким дотриманням вимог нормативних документів для своєчасного виконання визначених завдань освітнього округу. Такі керівники будують співпрацю з педагогічними працівниками з урахуванням розподілу визначених завдань відповідно до займаної підлеглими посади та взаємодіють з ними переважно через делегування повноважень з чітким дотриманням субординації.

Керівникам третього типу – «Партнерського» – властиві складові компонентів психологічної готовності до управління педагогічними працівниками в освітніх округах, що

належать до факторів «Співпраця», «Організованість», «Гуманність». Керівники цієї групи здійснюють управління педагогічними працівниками, передусім, з метою створення умов для конструктивної взаємодії з підлеглими, забезпечуючи можливості для реалізації їх професійних інтересів, та демонструють готовність до ведення відкритого діалогу з педагогічними працівниками та співпраці з ними на основі партнерства і паритетності.

Четвертий тип – «Адаптивний» – представлений керівниками закладів освіти, яким властиві складові компонентів психологічної готовності до управління педагогічними працівниками в освітніх округах, що входять до факторів «Конструктивність», «Співпраця», «Гуманність». Керівники цієї групи здійснюють управління педагогічними працівниками, в першу чергу, з метою налагодження спільної діяльності з педагогічними працівниками, враховуючи їхні професійні можливості та інтереси, орієнтовані на послідовність у вирішенні стратегічних завдань освітнього округу і всебічне обговорення означених питань, переконуючи підлеглих прийняти їх обґрунтовану власну позицію та думку за рахунок набутого авторитету.

Аналіз кількісної вираженості різних типів керівників закладів освіти (рис. 1) дає підстави стверджувати, що 39,9 % респондентів належать до найменш ефективного «нормативного» типу психологічної готовності. Лише 22,6 % опитаних керівників закладів освіти мають найоптимальніший тип психологічної готовності – «стратегічний». Приблизно однакова кількість опитаних (16,8 % керівників з «адаптивним» та 20,6 % – з «партнерським» типом психологічної готовності) демонструють здатність до конструктивної взаємодії з педагогічними працівниками з метою успішної реалізації визначених завдань та ефективного функціонування освітнього округу в цілому.

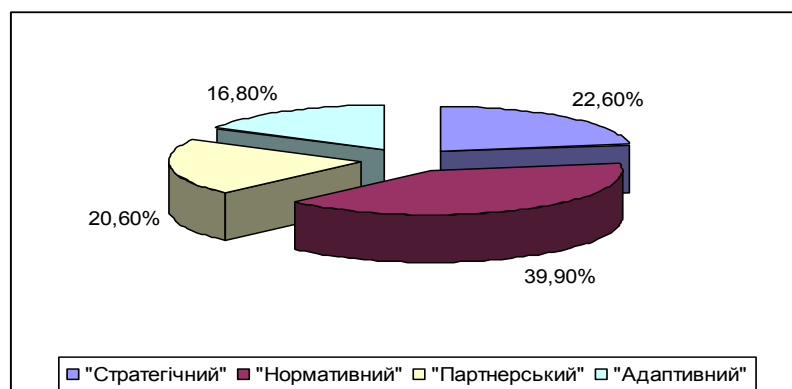

Рис. 1. Типи психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах

Далі в процесі дослідження аналізувався зв'язок між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах та чинниками, які стосуються діяльності закладу освіти.

Результати дослідження показали, що існує зв'язок між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах та психологічними чинниками, які стосуються діяльності закладу освіти (організаційний розвиток, організаційна культура, соціально-психологічний клімат).

Встановлено статистично значущі зв'язки ($p \leq 0,001$) між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах та організаційним розвитком закладу освіти. Так, у керівників, які працюють в закладах освіти, для яких характерний «критичний» та «проблемний» рівні організаційного розвитку, переважає «нормативний» тип психологічної готовності (96,4 % і 60,1 % відповідно). У той час як у керівників, що працюють в закладах освіти, для яких характерний «конструктивний» рівень організаційного розвитку, більш вираженим є «стратегічний» тип психологічної готовності (44,4 %).

Аналіз отриманих даних також виявив статистично значущі зв'язки ($p \leq 0,001$) між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками та *організаційною культурою закладу освіти*. Зазначимо, що згідно з наявними у літературі підходами (Л. Карамушка, А. Шевченко), «кланова» та «адхократична» організаційні культури відносяться до «прогресивних» типів організаційної культури, які орієнтовані на вирішення інноваційних завдань закладів освіти, у той час як «ринкова» та «ієрархічна» організаційні культури належать до її «консервативних» типів, які орієнтовані на вирішення більш традиційних завдань закладів освіти. У процесі дослідження встановлено, що у керівників, які працюють в закладах освіти, для яких характерна «кланова» організаційна культура, більш представленим є «партнерський» тип психологічної готовності (38,1 %). Водночас у керівників, що працюють в закладах освіти, для яких характерна «адхократична» організаційна культура, більш вираженим є «стратегічний» тип психологічної готовності (45,9 %). У керівників, що очолюють заклади освіти, для яких характерна «ринкова» та «ієрархічна» організаційні культури, більш представленим є «нормативний» тип психологічної готовності (40,6 % і 55,9 % респондентів відповідно).

Також встановлено статистично значущі зв'язки ($p \leq 0,001$) між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками та *соціально-психологічним кліматом в закладі освіти*. Встановлено, що у керівників, які працюють в закладах освіти, для яких характерний «діловий» тип соціально-психологічного клімату, більш вираженим є «нормативний» тип психологічної готовності (45,5 %). Для керівників, що очолюють заклади освіти, для яких характерний «творчий» тип соціально-психологічного клімату, більш прийнятний «стратегічний» тип психологічної готовності (49,3 %). Водночас, у керівників, що працюють в закладах освіти, для яких характерний «моральний» тип соціально-психологічного клімату, більш вираженим є «партнерський» тип психологічної готовності (46,9 %).

Таким чином встановлено, що високий рівень організаційного розвитку, відповідні типи організаційної культури та соціально-психологічного клімату можуть впливати на формування у керівників закладів освіти певних типів психологічної готовності до управління педагогічними працівниками в освітніх округах.

Далі проаналізуємо зв'язок між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах та *організаційно-функціональними чинниками, які стосуються діяльності закладів освіти* (місце розташування закладу освіти, тип закладу освіти за специфікою функціонування, тип закладу освіти залежно від кількості учнів).

Результати дослідження показали наявність статистично значущих зв'язків ($p \leq 0,001$) між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах та *місцем розташування закладу освіти*. Встановлено, що керівникам міських закладів освіти більш притаманний «стратегічний» тип психологічної готовності (48,9 %), а для керівників сільських закладів освіти більш прийнятний «нормативний» тип психологічної готовності (50,6 %).

Окрім того, констатовано, що існують статистично значущі зв'язки ($p \leq 0,001$) між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах і *типами закладів освіти за специфікою функціонування*. Так, у керівників спеціалізованих шкіл більш вираженим є «стратегічний» тип психологічної готовності (41,3 %), а в керівників спеціальних шкіл (для дітей з особливими освітніми потребами), керівників навчально-виховних комплексів та керівників загальноосвітніх шкіл більш вираженим є «нормативний» тип психологічної готовності (54,2 %, 52,8 % і 39,9 % респондентів відповідно).

Також за результатами дослідження було встановлено статистично значущі зв'язки ($p \leq 0,01$) між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах і *типами закладів освіти залежно від кількості учнів*. Встановлено, що для керівників, які очолюють заклади освіти, які за кількістю учнів є «звичайними» (повнокомплектними), більш вираженим є «стратегічний» тип психологічної готовності (36,9 %), тоді як для керівників малокомплектних шкіл більш значущим є

«нормативний» тип психологічної готовності (41,1 %).

Таким чином, можна зробити висновок, що такі організаційно-функціональні чинники, як місце розташування, тип закладу освіти (за специфікою функціонування і залежно від кількості учнів), впливають на формування у керівників закладів освіти певних типів психологічної готовності до управління педагогічними працівниками в освітніх округах.

У результаті проведеного дослідження можна зробити такі **висновки**:

1. За результатами кластерного аналізу виокремлено чотири типи психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах: «нормативний», «стратегічний», «адаптивний», «партнерський». Констатовано, що найменш ефективним типом психологічної готовності є «нормативний» (використовують традиційний підхід до управління педагогічними працівниками в освітніх округах), а найоптимальнішим типом психологічної готовності є «стратегічний» (найбільше виражена компетентність керівників щодо інноваційного підходу до управління педагогічними працівниками в освітніх округах). Керівники з «адаптивним» та з «партнерським» типом психологічної готовності демонструють здатність до конструктивної взаємодії з педагогічними працівниками з метою успішної реалізації визначених завдань та ефективного функціонування освітнього округу в цілому.

2. Встановлено статистично значущий зв'язок між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах та психологічними чинниками, які стосуються діяльності закладу освіти (організаційний розвиток, організаційна культура, соціально-психологічний клімат), та організаційно-функціональними чинниками, які стосуються діяльності закладу освіти (місце розташування закладу освіти, тип закладу освіти за специфікою функціонування, тип закладу освіти залежно від кількості учнів).

До **перспектив подальшого дослідження** належить вивчення зв'язку між типами психологічної готовності керівників закладів освіти до управління педагогічними працівниками в освітніх округах та чинниками, які стосуються діяльності керівника закладу освіти.

Список використаних джерел

1. Бондарчук О. І. Модель психологічної підготовки керівників освітніх організацій до діяльності в умовах змін / О. І. Бондарчук // Організаційна психологія. Економічна психологія : науковий журнал / за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. – 2015. – № 1. – С. 33–42.
2. Брюховецька О. В. Підвищення психологічної готовності керівників загальноосвітніх навчальних закладів до управлінського спілкування як чинник розвитку освітніх організацій / О. В. Брюховецька // Актуальні проблеми психології / [ред. кол. : С. Д. Максименко (гол. ред.) та ін.]. – К. : Наук. світ, 2007. – Т. 1 : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. Ч. 20 / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. – 2008. – С. 82–85.
3. Вознюк А. В. Психологія підготовки керівників до управління педагогічними працівниками в освітніх округах : монографія / А. В. Вознюк. – Суми : СВС Панасенко І. М., 2017. – 416 с.
4. Дзюба Т. М. Формування психологічної готовності заступника директора школи до взаємодії з учителями в умовах конфлікту : дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / Т. М. Дзюба. – К., 2007. – 266 с.
5. Жербовський Б. М. Формування професійної готовності директора школи до управління якістю освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Б. М. Жербовський ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2002. – 20 с.
6. Івкін В. М. Формування психологічної готовності менеджерів середньої освіти до управління змінами в освітніх організаціях : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.10 / В. М. Івкін ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – К., 2010. – 20 с.
7. Карамушка Л. М. Психологічні основи управління закладами середньої освіти : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.05 «Соціальна психологія; психологія соціальної роботи» / Л. М. Карамушка. – К., 2000. – 481 с.
8. Овдієнко І. М. Психологічна підготовка керівників загальноосвітніх навчальних закладів до взаємодії зі шкільною психологічною службою : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / І. М. Овдієнко. – К., 2011. – 255 с.
9. Пінчук Н. І. Зміст і складові психологічної підготовки керівників та персоналу освітніх організацій до роботи з обдарованими дітьми в умовах післядипломної педагогічної освіти / Н. І. Пінчук // Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / [ред. кол. : С. Д. Максименко (гол. ред.) та ін.]. – К. : А.С.К., 2012. – Т. 1 : Організаційна психологія. Соціальна психологія. Економічна психологія / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. – 2012. – Вип. 33. – С. 90–94.
10. Прасол Д. В. Психологічні засади підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів до прогностичної діяльності: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Д. В. Прасол. – К., 2009. – 272 с.

11. Серкіс Ж. В. Психологічні умови підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів до формування організаційної культури школи : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Ж. В. Серкіс. – К., 2004. – 265 с.
12. Сингаївська І. В. Зростання психологічної компетентності керівника освітньої організації у процесі підвищення кваліфікації / І. В. Сингаївська // Актуальні проблеми психології / [ред. кол. : С. Д. Максименко (гол. ред.) та ін.]. – К. : Вид-во «А.С.К.», 2009. – Т. 1 : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. – Ч. 24 / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. – 2009. – С. 87–91.
13. Тополенко О. О. Формування психологічної готовності керівників закладів середньої освіти до прийняття управлінських рішень : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.10 / О. О. Тополенко ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2009. – 21 с.
14. Фадеева М. В. Психологічні умови підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів до формування позитивного іміджу освітньої організації : дис... канд. психол. наук : 19.00.07 / М. В. Фадеева. – К., 2010. – 251 с.
15. Цимбал О. І. Психологічна підготовка керівників закладів освіти до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій / О. І. Цимбал // Народна освіта : електрон. наук. фак. вид. / Київ. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. кадрів, Ін-т педагогіки АПН України, Міжнар. освітній фонд ім. Ярослава Мудрого. – Біла Церква : [б. в.], 2008. – Вип. №3(6).

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Bondarchuk O. I. Model psykholohichnoi pidhotovky kerivnykiv osvitnikh orhanizatsii do diialnosti v umovakh zmin / O. I. Bondarchuk // Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia : naukovyi zhurnal / za nauk. red. S. D. Maksymenka, L. M. Karamushky. – 2015. – № 1. – S. 33–42.
2. Briukhovetska O. V. Pidvyshchennia psykholohichnoi hotovnosti kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv do upravlinskoho spilkuvannia yak chynnyk rozvytku osvitnikh orhanizatsii / O. V. Briukhovetska // Aktualni problemy psykholohii / [red. kol. : S. D. Maksymenko (hol. red.) ta in.]. – K. : Nauk. svit, 2007. – T. 1 : Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia. Ch. 20 / za red. S. D. Maksymenka, L. M. Karamushky. – 2008. – S. 82–85.
3. Vozniuk A. V. Psykholohiia pidhotovky kerivnykiv do upravlinnia pedahohichnymy pratsivnykamy v osvitnikh okruhakh : monohrafiia / A. V. Vozniuk. – Sumy : SVS Panasenko I. M., 2017. – 416 s.
4. Dziuba T. M. Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti zastupnyka dyrektora shkoly do vzaiemodii z uchyteliamy v umovakh konfliktu : dys. ... kand. psykhol. nauk : spets. 19.00.07 / T. M. Dziuba. – K., 2007. – 266 s.
5. Zherbovskiy B. M. Formuvannia profesiinoi hotovnosti dyrektora shkoly do upravlinnia yakistiu osvity : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / B. M. Zherbovskiy ; In-t pedahohiky i psykholohii profesiinoi osvity APN Ukrainy. – K., 2002. – 20 s.
6. Ivkin V. M. Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti menedzheriv serednoi osvity do upravlinnia zminy v osvitnikh orhanizatsiakh : avtoref. dys... kand. psykhol. nauk : 19.00.10 / V. M. Ivkin ; In-t psykholohii im. H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. – K., 2010. – 20 s.
7. Karamushka L. M. Psykholohichni osnovy upravlinnia zakladamy serednoi osvity : dys... d-ra psykhol. nauk : 19.00.05 «Sotsialna psykholohiia; psykholohiia sotsialnoi roboty» / L. M. Karamushka. – K., 2000. – 481 s.
8. Ovdiienko I. M. Psykholohichna pidhotovka kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv do vzaiemodii zi shkilnoiu psykholohichnoiu sluzhboiu : dys... kand. psykhol. nauk : 19.00.07 / I. M. Ovdiienko. – K., 2011. – 255 s.
9. Pinchuk N. I. Zmist i skladovi psykholohichnoi pidhotovky kerivnykiv ta personalu osvitnikh orhanizatsii do roboty z obdarovanymy ditmy v umovakh pisladyplomnoi pedahohichnoi osvity / N. I. Pinchuk // Aktualni problemy psykholohii : zb. nauk. pr. Instytutu psykholohii im. H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy / [red. kol. : S. D. Maksymenko (hol. red.) ta in.]. – K. : A.S.K., 2012. – T. 1 : Orhanizatsiina psykholohiia. Sotsialna psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia / za red. S. D. Maksymenka, L. M. Karamushky. – 2012. – Vyp. 33. – S. 90–94.
10. Prasol D. V. Psykholohichni zasady pidhotovky kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv do prohnostychnoi diialnosti : dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.07 / D. V. Prasol. – K., 2009. – 272 s.
11. Serkis Zh. V. Psykholohichni umovy pidhotovky kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv do formuvannia orhanizatsiinoi kultury shkoly : dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.07 / Zh. V. Serkis. – K., 2004. – 265 s.
12. Synhaivska I. V. Zrostannia psykholohichnoi kompetentnosti kerivnyka osvitnoi orhanizatsii u protsesi pidvyshchennia kvalifikatsii / I. V. Synhaivska // Aktualni problemy psykholohii / [red. kol. : S. D. Maksymenko (hol. red.) ta in.]. – K. : Vyd-vo «A.S.K.», 2009. – T. 1 : Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia. – Ch. 24 / za red. S. D. Maksymenka, L. M. Karamushky. – 2009. – S. 87–91.
13. Topolenko O. O. Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti kerivnykiv zakladiv serednoi osvity do pryiniattia upravlinskykh rishen : avtoref. dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.10 / O. O. Topolenko ; In-t psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy. – K., 2009. – 21 s.
14. Fadieieva M. V. Psykholohichni umovy pidhotovky kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv do formuvannia pozytyvnoho imidzhu osvitnoi orhanizatsii : dys... kand. psykhol. nauk : 19.00.07 / M. V. Fadieieva. – K., 2010. – 251 s.
15. Tsymbal O. I. Psykholohichna pidhotovka kerivnykiv zakladiv osvity do vprovadzhennia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii / O. I. Tsymbal // Narodna osvita : elektron. nauk. fakh. vyd. / Kyiv. obl. in-t pisladyplom. osvity ped. kadriv, In-t pedahohiky APN Ukrainy, Mizhnar. osvittii fond im. Yaroslava Mudroho. – Bila Tserkva : [b. v.], 2008. – Vyp. №3(6).

Voznyuk, A.V. Relationships between the types of educational institution heads' psychological readiness for teaching staff management in educational districts and educational institution activities factors. The article analyzes the results of empirical research related to the types of educational institution heads' psychological readiness to manage teaching staff in educational districts. The types of educational institution heads' teaching staff management readiness have been shown to be the normative, strategic, adaptive, and partnership types with the normative type (characterized by the traditional approach to teaching staff management in educational districts) being the least effective psychological readiness and the strategic type (characterized by institution heads' wide use of innovations in managing teaching staff) being the most optimal psychological readiness. The educational institution heads with the adaptive or partner type of psychological readiness demonstrated the ability to interact constructively with teaching staff in accomplishing certain tasks and in ensuring effective functioning of the educational district as a whole. The educational institution heads' teaching staff management readiness has been found to have statistically significant relationships with educational institution activities factors: psychological factors (educational institution's organizational development level, organizational culture, and social and psychological climate) and organizational and functional factors (educational institution's type, location, and number of students).

Keywords: educational district, teaching staff management, educational institution heads' psychological readiness for teaching staff manage in educational districts.

Відомості про автора

Вознюк Алла Вікторівна, доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Суми, Україна.

Voznyuk, Alla Viktorovna, Doctor of Psychological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Psychology, Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Sumy, Ukraine.

E-mail: allavoznuk@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7991-1074>

Отримано 3 червня 2019 р.
Рецензовано 1 липня 2019 р.
Прийнято 8 липня 2019 р.

DOI (Article): <https://doi.org/10.31108/2.2019.3.17.4>
УДК 159.923.5:331.1

Гура Н. А.

ЗАДОВОЛЕНІСТЬ КАР'ЄРОЮ ЯК ФАКТОР КАР'ЄРНОГО РОЗВИТКУ ТА СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Гура Н. А. Задоволеність кар'єрою як фактор кар'єрного розвитку та соціально-професійної мобільності. У статті представлено авторський опитувальник «Задоволеність кар'єрою», результати процедури валідації, його діагностичні та прогностичні можливості. Показані сильні прямі кореляції задоволеності кар'єрою з параметрами внутрішньо-професійного самоздійснення, життєстійкості та суб'єктивним благополуччям особистості. Задоволеність кар'єрою є противагою симптомам професійного вигорання. Виявлені латентні фактори, що зумовлюють суб'єктивне сприйняття умов і результатів праці: задоволення основних потреб індивіда в організації; ефективність докладання зусиль щодо особистісно-професійного самовдосконалення; соціальна користь, престиж професії; баланс професійної і позапрофесійної сфер життя. Досягаючи критичного рівня, відчуття незадоволеності спонукає переривання кар'єри, але цей зв'язок не є лінійним.

Ключові слова: професійна кар'єра, задоволеність кар'єрою, умови праці, кар'єрний розвиток, переривання кар'єри, професійне самоздійснення, суб'єктивне благополуччя.